

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.

=====

બિપીન બિહારી

વિરુદ્ધ

મધ્ય પ્રદેશ રાજ્ય

સપ્ટેમ્બર ૨૦, ૨૦૦૬

[ન્યાયમુર્તીશ્રી અરિજીત પાસાયત અને ન્યાયમુર્તીશ્રી લોકેશ્વર સિંહ પંત]

દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦; કલમ.૩૦૭

આરોપી દ્વારા ફરિયાદીની ભાભીને પાક કાપતા રોકવામાં આવી-  
ફરિયાદીએ હસ્તક્ષેપ કર્યો-આરોપીએ બંદૂક ચલાવીને ફરિયાદીને ઈજા  
પહોંચાડી- ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીને કલમ ૩૦૭ હેઠળ ગુનો કરવા માટે દોષિત

ઠેરવ્યો અને તેને આજીવન કેદની સજા ફટકારી અને દંડ પણ લાધો. હાઈકોર્ટે સજામાં ઘટાડો કરીને અને દંડ વધારીને રૂ.૩૦,૦૦૦/- કરીને દોષિતતા ચથાવત રાખી. અપીલ થતા, ઠરાવ્યું: કલમ ૩૦૭ હેઠળ દોષિત ઠેરવવા માટે, મૃત્યુનું કારણ બની શકે તેવી શારીરિક ઈજા પહોંચાડવી આવશ્યક નથી- ગુનો કરવાના ઈરાદા સાથે તેના અમલમાં કેટલાક સ્પષ્ટ કૃત્યો પૂરતા છે જે દોષિતતાને યોગ્ય ઠેરવે- ઈરાદો પહોંચાડવામાં આવેલી ઈજાની પ્રકૃતિ અને અન્ય સંબંધિત સંજોગો પરથી નક્કી કરી શકાય છે- કેસની હકીકતો અને સંજોગોમાં, આરોપી દ્વારા પહોંચાડવામાં આવેલી ઈજાની પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં લેતા, લાદવામાં આવેલી બે વર્ષની કસ્ટોડિયલ સજાને કઠોર કહી શકાય નહીં- જોકે, લાદવામાં આવેલો દંડ વધુ પડતો લાગે છે, તેથી તેને ઘટાડીને રૂ.૧૫,૦૦૦/- કરવામાં આવે છે- સજા.

તે કમનસીબ દિવસે, ફરિયાદી તેના બળદને ખેતરમાં ચરાવી રહ્યો હતો અને તેની ભાભી પાક કાપી રહી હતી. તેણીની મદદ માટેની બૂમ સાંભળીને, ફરિયાદી તેની તરફ દોડી ગયો અને જોયું કે આરોપી/અપીલકર્તા તેની ભાભીને પાક કાપતા રોકી રહ્યો હતો અને તેની પાસે એક બંદૂક હતી. જ્યારે ફરિયાદીએ હસ્તક્ષેપ કર્યો, ત્યારે આરોપીએ તેને ગંભીર પરિણામોની ધમકી આપી. ત્યારબાદ, તેણે બંદૂક ચલાવીને ફરિયાદીને ઈજા પહોંચાડી. તે સમયે કેટલાક લોકો ઘટનાસ્થળે પહોંચ્યા. તેમને જોઈને આરોપી ભાગી ગયો.

ઈજાગ્રસ્ત ફરિયાદી/ભોગ બનનાર દ્વારા પોલીસ સ્ટેશનમાં ઘટનાની જાણ કરવામાં આવી હતી. પોલીસે તપાસ પૂર્ણ કર્યા બાદ, કોર્ટમાં આરોપનામું રજૂ કર્યું. ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીને ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૭ હેઠળ ગુનો કરવા માટે દોષિત ઠેરવ્યો અને તેને આજીવન કેદની સજા ફટકારી. અપીલમાં હાઈકોર્ટે ગુના-સાબિતી યથાવત રાખી પરંતુ સજા ઘટાડીને બે વર્ષ કરી અને દંડ વધારીને રૂ.૩૦,૦૦૦/- કર્યો. તેથી આ વર્તમાન અપીલ.

અપીલકર્તાએ દલીલ કરી કે હાઈકોર્ટે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૭ મુજબ ગુના-સાબિતી કરવી જોઈએ તેવું ઠરાવવામાં યોગ્ય ન હતી; અને લાદવામાં આવેલો દંડ કઠોર અને ગેરવાજબી છે.

અપીલનો નિકાલ કરતા કોર્ટે ઠરાવ્યું :

૧.૧. કલમ ૩૦૭ હેઠળ દોષિતતાને યોગ્ય ઠેરવવા માટે, જો ગુનો કરવાના ઇરાદા સાથે તેના અમલમાં કેટલાક સ્પષ્ટ કૃત્યો હાજર હોય તો તે પૂરતું છે. મૃત્યુનું કારણ બની શકે તેવી શારીરિક ઇજા પહોંચાડવી આવશ્યક નથી. જોકે ખરેખર પહોંચાડવામાં આવેલી ઇજાની પ્રકૃતિ ઘણીવાર આરોપીના ઇરાદા અંગેના તારણ પર આવવામાં નોંધપાત્ર મદદ કરી શકે છે, આવા ઇરાદાને અન્ય સંજોગોમાંથી પણ તારવી શકાય છે, અને કેટલાક કિસ્સાઓમાં, વાસ્તવિક ઘાના કોઈ સંદર્ભ વિના પણ નક્કી કરી શકાય છે. આ કલમો આરોપીના કૃત્ય અને

તેના પરિણામ વચ્ચે, જો કોઈ હોય તો, ભેદ પાડે છે. અદાલતે એ જોવાનું છે કે કૃત્ય, તેના પરિણામને ધ્યાનમાં લીધા વિના, કલમમાં ઉલ્લેખિત ઇરાદા અથવા જ્ઞાન અને સંજોગો હેઠળ કરવામાં આવ્યું હતું કે કેમ. ગુનાહિત બનવા માટેનો પ્રયાસ અંતિમ કૃત્ય હોવો જરૂરી નથી. [૪૧૫- એફ- જી]

સરજુ પ્રસાદ વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહાર, એઆઈઆર (૧૯૬૫) એસસી ૮૪૩; સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર વિ. બલરામ બામા પાટીલ અને અન્ય, [૧૯૮૩] ૨ એસસીસી ૨૮; ગિરિજા શંકર વિ. સ્ટેટ ઓફ યુ.પી., જેટી (૨૦૦૪) ૨ એસસી ૧૪૦; વસંત વિહુ જાધવ વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર, (૨૦૦૪) એઆઈઆર એસસીડબ્લ્યુ ૧૫૨૩ અને બપ્પા @ બાપુ વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર અને અન્ય, [૨૦૦૪] ૬ એસસીસી ૪૮૫, પર આધાર રાખવામાં આવ્યો.

૧.૨. આરોપી દ્વારા પીડિતને પહોંચાડવામાં આવેલી ઇજાની પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં લેતા કેદને કઠોર કહી શકાય નહીં. જોકે, દંડ વધુ પડતો લાગે છે. તે ઘટાડીને રૂ. ૧૫,૦૦૦/- કરવામાં આવે છે. [૪૧૬- સી- ડી]

ફોજદારી અપીલ અધિકારક્ષેત્ર: ફોજદારી અપીલ નંબર: ૯૮૬/૨૦૦૬.

મધ્ય પ્રદેશના જબલપુરની હાઈકોર્ટના ક્રિમિનલ અપીલ નંબર ૮૭૯/૨૦૦૪ માં તારીખ ૩.૧૨.૨૦૦૪ ના અંતિમ ચુકાદા અને હુકમથી.

અપીલકર્તા વતી રમેશ ચંદ્ર પાંડે.

પ્રતિવાદી વતી ડો. એન. એમ. ઘાટતે અને સી. ડી. સિંઘ.

કોર્ટનો ચુકાદો ન્યાયમુર્તીશ્રી અરીજીત પાસાયત દ્વારા આપવામાં આવ્યો હતો. લીવ મંજૂર.

આ અપીલમાં પડકાર મધ્ય પ્રદેશ હાઈકોર્ટ, જબલપુર બેંચના ડિવિઝન બેંચ દ્વારા આપવામાં આવેલા ચુકાદાને છે, જેણે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા કરવામાં આવેલી ભારતીય દંડ સંહિતા, ૧૮૬૦ (ટૂંકમાં 'આઈપીસી') ની કલમ ૩૦૭ મુજબ અપીલકર્તાની ગુના-સાબિતીને કાયમ રાખી. જોકે, લાદવામાં આવેલી આજીવન કેદની કસ્ટોડિયલ સજામાં ઘટાડો કરવામાં આવ્યો હતો, દંડની રકમ રૂ.૫,૦૦૦/- થી વધારીને રૂ.૩૦,૦૦૦/- કરવામાં આવી હતી અને તેમાં ચૂક કરવામાં સજા નક્કી કરવામાં આવી હતી. બે વર્ષની કસ્ટોડિયલ સજા લાદવામાં આવી હતી. એવું ઠરાવવામાં આવ્યું હતું કે જો દંડ ચાર મહિનાની અંદર ચૂકવવામાં ન આવે તો, આરોપીએ વધુ ચાર વર્ષની સખત કેદ ભોગવવી પડશે. જમા થયેલી દંડની રકમ પીડિતને વળતર તરીકે ચૂકવવાની હતી.

તથ્યોની ટૂંકમાં પૃષ્ઠભૂમિ નીચે મુજબ છે:

ફરિયાદી મહાબલી તા.૧૮.૧૧.૨૦૦૨ ના રોજ સાંજે લગભગ ૫:૦૦ વાગ્યે તેના ખેતરમાં તેનો બળદ ચરાવી રહ્યા હતા. તેમની ભાભી, જમુની બાઈ, પાક કાપી રહ્યા હતા. તેમની મદદ માટેની બૂમ સાંભળીને ફરિયાદી તેમની તરફ દોડી ગયા અને જોયું કે અપીલકર્તા તેમની સાથે ઝઘડો કરી રહ્યા હતા. તેમણે જોયું કે અપીલકર્તા પાસે એક બંદૂક હતી અને તેઓ તેમની ભાભીને પાક કાપતા રોકી રહ્યા હતા. ફરિયાદીને જોઈને અપીલકર્તાએ બંદૂક બતાવી અને ગંભીર પરિણામોની ધમકી આપી. ધમકી છતાં, ફરિયાદીએ અપીલકર્તાની બંદૂક પકડી લીધી જેના પરિણામે અપીલકર્તાએ ગાળો આપી અને તેને મારી નાખવાની ધમકી આપી. ત્યારબાદ, આરોપીએ બંદૂક ચલાવી અને ગોળી ફરિયાદીની જમણી પિંડી પર વાગી, જેના પરિણામે તે ભાગનું માંસ ફાટી ગયું. ઉપરોક્ત ઈજા છતાં, ફરિયાદી અપીલકર્તા સાથે ઝપાઝપી કરતા રહ્યા, કારણ કે તે બંદૂક ફરીથી લોડ કરવા માંગતો હતો. પરંતુ તે નિષ્ફળ ગયો કારણ કે ફરિયાદી તેની સાથે ઝપાઝપી કરી રહ્યા હતા. તે સમયે, લવ કુશ, રામ કૃપાલ અને મોતીલાલ ઘટનાસ્થળે પહોંચ્યા. આ લોકોને જોઈને, અપીલકર્તા ભાગી ગયો અને બંદૂક ઘટનાસ્થળે છોડી ગયો. ઘટનાના સાક્ષી ફરિયાદીની ભાભી હતી, જેમણે જુબાની આપી હતી કે અપીલકર્તા ધમકીભર્યા ઉચ્ચારણો કરી રહ્યા હતા.

ઈજાગ્રસ્ત ફરિયાદી, મહાબલી, દ્વારા પોલીસ સ્ટેશનમાં ઘટનાની જાણ કરવામાં આવી હતી. ફરિયાદી દ્વારા નોંધાયેલી પ્રથમ માહિતી અહેવાલના આધારે ફોજદારી કાયદો ગતિમાં આવ્યો. તપાસ કરનાર એજન્સીએ ફરિયાદીને તબીબી તપાસ માટે મોકલ્યો; સાક્ષીઓના નિવેદનો નોંધ્યા; ઘટનાસ્થળનો નકશો તૈયાર કર્યો; જરૂરી ચીજવસ્તુઓ જપ્ત કરી અને તપાસ પૂર્ણ કર્યા બાદ સંબંધિત કોર્ટમાં આરોપનામું રજૂ કર્યું જ્યાંથી તે ટ્રાયલ માટે ટ્રાયલ કોર્ટ દ્વારા પ્રાપ્ત થયું હતું.

વિદ્વાન ટ્રાયલ જજે ભારતીય દંડ સંહિતાની કલમ ૩૦૭ હેઠળ સજાપાત્ર ગુના કરવા બદલ આરોપ ઘડ્યો. અપીલકર્તાએ આરોપનો ઇનકાર કર્યો અને ટ્રાયલની વિનંતી કરી. ફરિયાદ પક્ષે ૧૨ સાક્ષીઓ તપાસ્યા અને રેકૉર્ડ પર આંક પી-૧ થી પી-૧૯ દસ્તાવેજો રજૂ કર્યા. ઉપર નોંધ્યા મુજબ, ટ્રાયલ કોર્ટે આરોપીને દોષિત ઠેરવ્યો, તેને સજા ફટકારી અને તેને દોષિત ઠેરવ્યો. અપીલમાં હાઈકોર્ટે, ઉપર નોંધ્યા મુજબ, ગુના-સાબિતી કાયમ રાખી, પરંતુ સજામાં ફેરફાર કર્યો.

અપીલના સમર્થનમાં આરોપી અપીલકર્તાના વિદ્વાન વકીલશ્રીએ રજૂઆત કરી હતી કે આઈ. પી. સી.ની કલમ ૩૦૭ની શરતોમાં દોષિત ઠેરવવાનું ઉચ્ચ ન્યાયાલય માટે વાજબી નથી. લાદવામાં આવેલ દંડ કઠોર અને ગેરવાજબી છે.

જવાબમાં, પ્રતિવાદી-રાજ્યના વિદ્વાન વકીલે રજૂઆત કરી હતી કે હાઈકોર્ટનો ચુકાદો હસ્તક્ષેપને યોગ્ય ઠેરવવા માટે કોઈ નબળાઈથી પીડાતો નથી.

આઈ. પી. સી. ની કલમ ૩૦૭ નીચે મુજબ છે:

“ ખૂન કરવાનો પ્રયાસ- જે કોઈ વ્યક્તિ આવા ઈરાદા અથવા જ્ઞાન સાથે, અને આવા સંજોગો હેઠળ કોઈ કૃત્ય કરે કે જો તે કૃત્ય દ્વારા તેણે મૃત્યુ નિપજાવ્યું હોત, તો તે ખૂન માટે દોષિત ગણાય, તેને દસ વર્ષ સુધીની મુદતની, કોઈપણ વર્ણનની કેદની સજા કરવામાં આવશે, અને તે દંડને પણ પાત્ર થશે; અને જો આવા કૃત્ય દ્વારા કોઈ વ્યક્તિને ઈજા થાય તો ગુનેગાર આજીવન કેદ, અથવા ઉપર જણાવેલી સજાને પાત્ર થશે.”

કલમ ૩૦૭ હેઠળ ગુના-સાબિતીને યોગ્ય ઠેરવવા માટે, જો ગુનો કરવાના ઈરાદા સાથે તેના અમલમાં કેટલાક સ્પષ્ટ કૃત્યો હાજર હોય તો તે પૂરતું છે. મૃત્યુનું કારણ બની શકે તેવી શારીરિક ઈજા પહોંચાડવી આવશ્યક નથી. જોકે ખરેખર પહોંચાડવામાં આવેલી ઈજાની પ્રકૃતિ ઘણીવાર આરોપીના ઈરાદા અંગેના તારણ પર આવવામાં નોંધપાત્ર મદદ કરી શકે છે, આવા ઈરાદાને અન્ય સંજોગોમાંથી પણ તારવી શકાય છે, અને કેટલાક કિસ્સાઓમાં, વાસ્તવિક ધાના



કોઈ સંદર્ભ વિના પણ નક્કી કરી શકાય છે. કલમો આરોપીના કૃત્ય અને તેના પરિણામ, જો કોઈ હોય તો, વચ્ચે ભેદ પાડે છે. અદાલતે એ જોવાનું છે કે કૃત્ય, તેના પરિણામને ધ્યાનમાં લીધા વિના, કલમમાં ઉલ્લેખિત ઈરાદા અથવા જ્ઞાન અને સંજોગો હેઠળ કરવામાં આવ્યું હતું કે કેમ. ગુનાહિત બનવા માટેનો પ્રયાસ અંતિમ કૃત્ય હોવું જરૂરી નથી. કાયદામાં, જો ગુનો કરવાના ઈરાદા સાથે તેના અમલમાં કેટલાક સ્પષ્ટ કૃત્યો હાજર હોય તો તે પૂરતું છે.

સરજુ પ્રસાદ વિ. સ્ટેટ ઓફ બિહાર, એઆઈઆર (૧૯૬૫) એસસી ૮૪૩ માં એવું અવલોકન કરવામાં આવ્યું હતું કે આરોપી દ્વારા ખરેખર પહોંચાડવામાં આવેલી ઈજાએ પીડિતના કોઈપણ મહત્વના અંગને કાપી નાખ્યું ન હતું, તે હકીકત જ ભારતીય દંડ સંહિતા કલમ ૩૦૭ ના કાર્યક્ષેત્રમાંથી આ કૃત્યને બહાર કાઢવા માટે પૂરતી નથી.

ઉપરોક્ત સ્થિતિને સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર વિ. બલરામ બામા પાટીલ અને અન્ય, [૧૯૮૩] ૨ એસસીસી ૨૮, ગિરિજા શંકર વિ. સ્ટેટ ઓફ યુ.પી., જેટી (૨૦૦૪) ૨ એસસી ૧૪૦ અને વસંત વિદુ જાધવ વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર, (૨૦૦૪) એઆઈઆર એસસીડબ્લ્યુ ૧૫૨૩; બપ્પા @ બાપુ વિ. સ્ટેટ ઓફ મહારાષ્ટ્ર અને અન્ય, [૨૦૦૪] ૬ એસસીસી ૪૮૫ માં પ્રકાશિત કરવામાં આવી હતી. કરવામાં આવેલી ગુના-સાબિતી યથાસ્થાને છે.

હવે, લાદવામાં આવેલી કસ્ટોડિયલ સજા પર આવીએ તો, આરોપી દ્વારા પીડિતને પહોંચાડવામાં આવેલી ઈજાની પ્રકૃતિને ધ્યાનમાં લેતા, કેદને કોઈપણ રીતે કઠોર કહી શકાય નહીં. જોકે, દંડ વધુ પડતો લાગે છે. તે ઘટાડીને રૂ. ૧૫,૦૦૦/- કરવામાં આવે છે અને તે ૬ મહિનાના સમયગાળામાં ચૂકવવાનો રહેશે. જો તે ચૂકવવામાં ન આવે તો, ડિફોલ્ટ કસ્ટોડિયલ સજા દોઢ વર્ષની કેદ રહેશે. જો ચુકવણી કરવામાં આવે તો રૂ.૧૦,૦૦૦/- ની રકમ પીડિતને ચૂકવવામાં આવશે.

તે મુજબ અપીલનો નિકાલ કરવામાં આવે છે.

અપીલનો નિકાલ કરવામાં આવ્યો.

*This judgment has been translated using AI Tool – SUVAS.*

=====

**અસ્વીકરણ:** સ્થાનિક ભાષામાં અનુવાદિત આ ચુકાદા/હુકમનો હેતુ પક્ષકારોને તેમની ભાષામાં જાણકારી ઉપલબ્ધ કરાવવા માત્રનો છે અને તેનો અન્યથા ઉપયોગ થઈ શકશે નહિ. અન્ય તમામ વ્યવહારિક તેમજ સરકારી ઉદ્દેશો માટે મૂળ અંગ્રેજી ચુકાદો/હુકમ જ પ્રમાણિત અને માન્ય રહેશે.

**DISCLAIMER:** The translated judgement in vernacular language is meant for the restricted use of the litigant to understand it in his/ her language and may not be used for any other purpose. For all practical and official purposes, the English version of the judgement shall be authentic and shall hold the field for the purpose of execution and implementation.